
ACTIVITATEA SOCIAL-PASTORALĂ A MITROPOLITULUI GAVRIIL BĂNULESCU-BODONI

Nicolae Fuștei

Personalitatea Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni a trezit interesul cercetătorilor pe parcursul a două secole. Unii dintre cercetători susțin că Gavriil a servit ocârmuirea rusească cu maximă fidelitate, ceea ce l-a putut face pe cel mai drastic și mai necruțător dintre biografii săi să-l considere o „coadă de topor în mâinile rușilor” (Ghenadie al Râmnicului 1888, 394-397), mai mult chiar, unul dintre cei ce ar fi „vândut Basarabia rușilor” (Ghenadie al Râmnicului 1888, 394-397).

De ce totuși personalitatea Mitropolitului Gavriil este atât de nesuferită pentru unii cercetători? Poate din motivul că viziunea lor asupra trecutului este viciată de obsesia complotului extra-istoric, și ca rezultat, – ideologizarea excesivă a istoriei. O justificare a acestei ideologizări a trecutului o găsim la Louis Althusser. Acesta vorbește despre un „primat epistemiologic legitim al prezentului asupra trecutului”, în perspectiva căruia „retrospectiva prezentului asupra trecutului nu mai este ideologie, ci cunoaștere adevărată” (Althusser, Balibar 1968). Cazul Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni este mult mai complex decât ar putea apărea la prima vedere și reclamă o interpretare nuanțată, lipsită de orice înverșunare polemică sau ideologică. Acțiunile lui au o motivație mult mai serioasă și complicată decât să fie explicate printr-o simplă slugărnice. Frumoasa activitate social-pastorală a Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, despre care vom vorbi în continuare, era însoțită de o credință puternică în Dumnezeu și de o nemărginită dragoste față de oamenii pe care i-a păstorit în orice loc s-ar fi aflat.

O grijă deosebită a manifestat mitropolitul Gavriil și față de ajutorarea văduvelor și copiilor clericilor decedați.

1. Grijă Mitropolitului Gavriil pentru clerul din eparhia Kievului și Haliciului

a. Azilul pentru văduve și copiii clericilor decedați

Încă în timpul Mitropolitului Ierotei, predecesorului Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni la

catedra din Kiev a fost întreprinsă o încercare de a înființa un azil la Kiev. Însă Sfântul Sinod, prin ucazul din 23 august emis pe numele Mitropolitului Gavriil, a refuzat susținerea financiară a acestui proiect, propunându-i să găsească mijloacele necesare pe loc.

Negăsind susținere și nici ajutor la instanța superioară de conducere a Bisericii Ortodoxe Ruse, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a hotărât să folosească pentru construirea azilului donațiile destinate pentru ajutorarea mănăstirilor de peste hotare și anume – 1553 ruble și 19 copeici; lemnul de la mănăstirea „Sf. Ioan Teologul” (Богословского монастыря), desființată încă în 1786, la fel și banii agonisiți de pe urma comercializării unui clopot uzat de la biserica „Sf. Sofia” din Kiev (Киево-Софийского собора).

Pe data de 11 aprilie 1801, Sfântul Sinod permite Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni construirea azilului, cu condiția ca clădirea să fie construită din piatră (Чеховский 1904, 530).

Însă resursele de care dispunea la acel moment Mitropolitul Gavriil nu erau destule pentru construirea clădirii din piatră, de aceea el hotărăște să acorde pentru azil partea de est a unei clădiri în care era cazat clerul de la catedrala „Sf. Sofia” din Kiev.

Pentru întreținerea azilului erau prevăzute 1/3 sau 1/2 din venitul clericilor sau slujitorilor bisericii, care au fost numiți în locul persoanei pensionate sau decedate care întreținea familia.

Pentru ținerea contului familiilor orfanilor din rândul clericilor decedați, familiile cărora trebuiau întreținute, la 11 septembrie 1801, Mitropolitul Gavriil solicita de la consiliile spirituale și blagocini să prezinte liste cu informații despre starea materială și familială a familiilor de clerici rămase orfane în urma decesului întreținătorului (Чеховский 1904, 532).

¹ Arhiva de Stat a Ucrainei, Fondul catedralei „Sf. Sofia”, ms. 434, f. 209, 278-279.

b. Eforturile Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni în vederea instalării unui nou sistem de întreținere a clerului din eparhia Kievului și Haliciului

Preoțimea constituia o tagmă închisă, moștenindu-se, de obicei, din tată în fiu. Pe timpul polonezilor, erau câteva mijloace de întreținere a clericilor ortodocși în pământurile malorosiene: în primul rând era așa-numita „rokovșcina” sau donațiile anuale în natură (cereale) sau în bani în conformitate cu contractul întocmit de parohul bisericii și membrii parohiei (gromada) (Крыжановский 1864, 449-452); în al doilea rând, pământul dat în folosința clerului de către moșierul local pentru o anumită plată, așa-numitul „prezent”. Prezentul îi permitea preotului să se folosească de pământ atâta timp cât dorea stăpânul pământului (Храневич 1892, 375). Astfel că în pământurile din dreapta Niprului întreținerea preoților depindea în mare măsură de moșier.

După alipirea la Rusia a acestor teritorii, moșierii au început să se răzbune pe preoți. Pentru a pune capăt abuzurilor față de clerul ortodox din aceste teritorii, încă în timpul Ecaterinei a II-a unele terenuri erau luate de la moșieri și date parohiilor „pentru veșnică folosință”. Aceste terenuri erau folosite de cler atâta timp cât se aflau în serviciu, iar preoților de la orașe li s-a stabilit și un mic onorariu (Знаменский 1880, 770-778).

Prevederile stipulate mai sus au fost extinse prin ucazul împăratului Pavel I din 18 decembrie 1797 și asupra eparhiei Kievului și Haliciului.

Pe lângă acestea, prin porunca împăratească de la 31 iulie 1799, pentru clerul de la catedralele orășenești aflate pe pământurile poloneze alipite la Rusia, din orașele de uezd din gubernia Kievului, a fost introdusă lista statelor prin care erau prevăzute 110 ruble pentru fiecare catedrală. La rândul său, Sfântul Sinod, prin ucazul din 11 august 1799, porunca Mitropolitului de Kiev să asigure reîntoarcerea pământurilor parohiilor luate de „oameni străini”.

Evident că aceste măsuri au trezit împotrivirea moșierilor polonezi (Максимович 1875, 5-27).

Începutul acestei împotriviri a coincis cu venirea Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni la catedrala Kievului și Haliciului.

După cum a aflat Mitropolitul Gavriil, cei de la serviciul cadastral erau gata să pună în aplicare

reforma lui Pavel I nu mai devreme de doi ani. Primind la 5 decembrie 1799 un nou ucaz de la Sfântul Sinod, Mitropolitul Gavriil la 27 ianuarie 1800, prin Dicasteria din Kiev se adresează către guvernator cu rugămintea să fie date indicațiile de rigoare autorităților din uezde, în special serviciului cadastral, să îndeplinească cele prevăzute în ucazul împărațesc din 11 august 1799 (Чеховский 1904, 494). Însă abia după a doua adresare a Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni către guvernatorul Milașevici, la 31 martie 1800 a fost dată porunca prin care urmau să fie împrăprietărite cu pământ parohiile ortodoxe din mitropolia Kievului și Haliciului (Чеховский 1904, 498).

Însă pentru întreținerea clerului nu era destul doar pământul atribuit parohiilor, deoarece aceste terenuri erau lucrate de țărani, care nu întotdeauna contribuiau prin donații în natură la întreținerea clerului.

La rugămintea Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, în luna decembrie 1799 guvernatorul Milașevici poruncește organizarea comisiilor de „uezd” care urmau să stabilească cantitatea de cereale de pe pământurile parohiei care trebuie colectată pentru întreținerea clerului.

La rândul său, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a poruncit tuturor organelor duhovnicești de conducere să aleagă delegați care cunosc legile și obiceiurile locului și care ar fi în stare să apere interesele economice ale clerului (Чеховский 1904, 500).

Urmând poruncile lui Milașevici, comisiile au stabilit o normă anuală pentru întreținerea clerului – roadă de pe 33 de desetine de pe pământul bisericesc în conformitate cu roada medie anuală din decursul ultimilor șase ani 1794-1799. Trebuie să recunoaștem că norma stabilită de comisia era foarte mică, deoarece din cei șase ani stipulați, doi au fost neroditori (1797 și 1798), iar în 1799 a fost foamete mare (Исторические 1882, 187-191).

Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni nu putea fi de acord cu această normă, cu atât mai mult cu cât ea venea în contradicție cu prevederile ucazului Sfântului Sinod din 19 octombrie 1800, care interzicea stabilirea unei norme constante pentru donațiile în favoarea clerului, ci presupunea realizarea unui acord dintre paroh și parohieni în privința cantității de cereale sau de bani care urmau să fie dați de către parohieni pentru cele 33 de desetine de pământ.

Un mijloc important pentru întreținerea clerului din parohiile rurale rămânea prisaca. Dar și aici erau comise destule abuzuri din partea moșierului local, care deseori luând desetina de pe prisacă, alegea cele mai bune albine, lăsând uneori bisericile fără de prisacă. Unii dintre moșieri înlocuiau desetina cu așa-numita „ocikove” – plata în bani. Deoarece parohiile erau sărace, neavând bani, erau nevoite să vândă din lucrurile bisericesti (Чеховский 1904, 560).

Mai rămânea încă un mijloc pentru întreținerea clerului – taxa pe epitrahil, sau plata pentru prestarea serviciilor religioase. Dar și acest izvor de venit uneori era secătuit. Deseori erau adresate la Dicasterie plângeri în care se spunea că preoții măresc taxa de epitrahil față de ceea ce era permisă prin porunca împărătesei Ecaterina a II în 1765 (Храневич 1892, 379-380). Putem presupune că nici plata pentru epitrahil nu putea asigura întreținerea clericilor din mitropolia Kievului și Haliciului, de aceea Mitropolitul Gavriil, la 7 decembrie 1800 se adresează către noul guvernator Feșe cu rugămintea să contribuie ca clerul să nu fie sărăcit (Чеховский 1904, 506).

După venirea la putere a împăratului Alexandru I, ucuzul lui Pavel I din 11 ianuarie 1798 a fost abrogat prin ucuzul din 3 aprilie 1801, care de fapt a subminat definitiv împrăștierea parohiilor cu pământ, ceea ce a înrăutățit și mai mult starea materială a clerului rural.

După publicarea ucuzului amintit, moșierii obișnuiau să oprească toată roada de pe pământurile bisericesti lipsind clerul de ultima speranță, cea a roadei din 1801 (Чеховский 1904, 508).

Dicasteria din Kiev a încercat să apere interesele clerului printr-o adresare din 27 iulie 1801 către Mitropolitul Gavriil referitoare la reținerea roadei de pe pământurile bisericesti (Чеховский 1904, 509).

La rândul său, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni se adresează către guvernator, în urma căreia a fost dat porunca cuvenită pentru restituirea roadei reținute nelegitim.

Grație intervenției Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, roada de pe anul 1801 în unele locuri a fost restituită, deși în alte locuri s-au depistat târăgănări până în primăvara anului viitor (Чеховский 1904, 512).

Altă activitate a Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni este legată de înzestrarea parohiilor cu

„nadeluri bisericesti”. Mitropolitul intenționa să obțină trecerea așa-numitelor pământuri atribuite (презентных земель) de la moșieri la biserică, și atribuirea noilor pământuri către parohii în conformitatea cu proporțiile stabilite.

La porunca Mitropolitului Gavriil, Dicasteria din Kiev la 9 august 1801 se adresează către conducerea gubernială cu rugămintea de a interveni pe lângă Feșe (Феньше) ca acesta să ordone îndeplinirea cerințelor mitropolitului (Чеховский 1904, 514). La 7 mai 1802 vine răspunsul guvernatorului în care se stipula că a poruncit ca să fie date în folosință clerului terenuri în proporțiile stabilite, dar numai în parohiile care au numărul de gospodării prevăzute în state (100), iar parohiile cu numărul de gospodării mai mic decât cel prevăzut în state să fie desființate (Чеховский 1904, 515). La 9 mai 1802, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni îi răspunde guvernatorului printr-o scrisoare în care arată că nu este de acord cu lichidarea parohiilor mici, referindu-se și la ucuzul din 3 aprilie care prevedea păstrarea acestora.

Pe lângă adresările către administrația gubernială pentru îndestularea cu pământ a clericilor de la sate, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a mai întreprins și alte acțiuni pentru asigurarea cu mijloace necesare pentru existența decentă a clerului. Astfel, Mitropolitul Gavriil interzicea sfințirea noilor biserici construite, până când nu vor fi retrocedate pământurile către parohii (Чеховский 1904, 516).

Neluând în considerație obstacolele din partea autorităților locale și a moșierilor, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a pus începutul înzestrării parohiilor din eparhia de Kiev cu nadeluri de pământ (Чеховский 1904, 518).

2. Introducerea unui regim special pentru procesele de judecată intentate clericilor din exarhatul Moldovei și Valahiei

Abaterile clerului erau judecate de ierarhi, dar pe la începutul secolului XIX-lea, instanța de judecată de la centrele eparhiale apare sub numele de consistorii, dicasterii sau dicasterie duhovnicească. Aceste instanțe au fost reorganizate de Exarhatul Gavriil Bănulescu-Bodoni, în 1808 în Moldova și în 1810 în Valahia, devenind acum instanțe permanente, cu personal clerical instituit special, având obligația de a judeca procesele bisericesti propriu-zise, dar și pe cele matrimoniale, în special cele legate de divorț.

În perioada discutată, în lipsa unor legi bine determinate și sistematice, când instituția care se ocupa de judecată și de executarea sentinței se conducea, în majoritatea cazurilor, de datinile țării, care deseori nu rezultau din conștiință și sentimentul datoriei, onoare și dreptate, ci din interesele personale, preoțimea, fiind supusă judecării acestor instituții, deseori era nedreptățită. Din aceste considerente Mitropolitul Gavriil propune niște măsuri care ar fi apărat preoțimea de samavolnicia autorităților civile.

Inițiativa Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni are și o fundamentare ce reiese din prevederile Dreptului Canonic (Bisericesc).

Este cunoscut că în urma administrării tainei Hirotoniei apar o serie de efecte juridice printre care și cele cu privire la structura sacerdotală. Pe lângă faptul că prin hirotonie se creează starea clericală, care apare ca o categorie socială aparte în structura socială a Bisericii, prin hirotonie se conferă și puterea bisericească corespunzătoare fiecărei trepte (diaconat, presbiteriat și episcopat), putere a cărei executare este reglementată prin numeroase norme juridice. La începutul secolului XIX, într-o serie de state din Europa, inclusiv în Rusia, efectele cu privire la starea clericală erau prevăzute nu doar de legislația bisericească, ci și de cea civilă. Printre aceste efecte se numără și așa-numitele „privilegium fori” (privilegiu referitoare la judecată), în conformitate cu care membrii clerului urmau să fie supuși unei judecări speciale bisericești, atât în cazurile crimelor bisericești, cât și în cazul unor delikte de ordin civil (Красножен 1992, 56). Luând în considerație practica existentă la acel moment în Rusia, Exarhul Gavriil a insistat ca procesele referitoare la datoriile mănăstirilor și călugărilor să fie scoase din competența judecăților civile, fiind transferate la Consistoriile spirituale (Зыков 1879, 552), care funcționau la Iași și București.

Mitropolitul Gavriil, găsind că boierii și cinovnicii de prin județe, când se întâmplă să aibă vreunul din mireni proces de judecată cu vreun cleric, în cele mai dese cazuri ultimul era judecat, părțitor și închis, fără a se lua în considerație că era față bisericească și în conformitate cu canoanele bisericești nu se cuvine a fi judecat, și pedepsit de mireni, de aceea Mitropolitul Gavriil roagă Divanul să decidă ca organele administrației civile să anunțe mai întâi protopopul, ca clericii să fie

judecați și pedepsiți de autoritățile bisericești (Întru apărarea 1932, 245).

În cazul când preoții au comis încălcări care cad sub incidența organelor de justiție civile, pentru a apăra preoțimea de samavolnicia persoanelor din organele administrative și judecătorești, în procesele penale și civile, Exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni a propus ca ancheta asupra fețelor bisericești, în chestiunile ce țineau de serviciul lor, să fie efectuată în prezența deputaților din partea clerului, care urmau să fie desemnați de către Consistoriu, împreună cu cinovnicii civili. Referitor la problema în cauză, printre altele, exarhul îi scria senatorului Krasno-Milașevici următoarele: „consider că în ambele principate, din cauza lipsei preoților cu studii, este necesar să fie ales în fiecare ținut câte un deputat din rândul celor mai capabili preoți. Pentru aceasta am trimis peste tot unde trebuie indicațiile necesare, ca protopopii ținutului să aleagă neîntârziat deputații și să mi se comunice cine și unde anume a fost desemnat pentru acest rang și ce parohii i-au fost repartizate” (Стадницкий 1894, 142). Totodată, pentru îndrumarea deputaților în procesele de anchetare a persoanelor duhovnicești, exarhul a pregătit o instrucție, care cuprindea drepturile și obligațiile deputaților. În această îndrumare, printre altele, se stipula că:

1. În calitate de deputat poate fi numit oricare protopop sau preot, care da dovadă de cele mai bune cunoștințe și de cea mai onestă comportare, deoarece acest serviciu necesită cunoștințe, pentru ca să nu fie comise greșeli la anchetare precum și comportare bună pentru ca însuși deputatul să nu nimerească la judecată;
2. În funcția de deputat nu poate fi desemnat nimeni din rândul celor care au altă funcție în afară de slujba bisericească la parohie pentru a evita unele probleme, când ar fi solicitat neîntârziat și la un serviciu și la altul;
3. Deputatul, fiind totdeauna pregătit pentru îndeplinirea funcției atunci când primește citație de la vreo instanță de judecată despre inițierea anchetei unei persoane duhovnicești trebuie să se prezinte și să investigheze cazul împreună cu cinovnicii civili desemnați pentru anchetă;
4. Întrucât ancheta are ca menire doar cercetarea adevărului, deputatul nu trebuie să ia decizii, să respingă ceva, el trebuie să contribuie ca să fie luate în considerație în cercetarea cazului

toate circumstanțele existente, fără părtinire sau asuprire și să nu admită ca anchetatorii să noteze doar ceea ce le convine, iar celelalte să le treacă cu vederea, pentru că uneori chiar un singur cuvânt poate schimba situația;

5. La finisarea anchetei deputatul trebuie să o semneze împreună cu cinovnicii civili și, luând o copie a anchetei, cu semnăturile anchetatorilor, să o prezinte instanței duhovnicești pentru informare;
6. Deputatul nu trebuie să participe la anchetările care nu vizează persoanele duhovnicești;
7. Deputatului trebuie să i se acorde respectul cuvenit din partea tuturor preoților ca persoană aleasă și desemnată pentru chezașia și apărarea lor (Стадницкий 1894, 143).

3. Ușurarea poverii impozitelor preoților

La timpul înființării exarhatului regimul fiscal al preoților era foarte complicat. Astfel, în Valahia fiecare preot era impus unei contribuții anuale de 3 taleri, dintre care jumătate era pentru întreținerea școlilor, iar cealaltă jumătate pentru „masa milelor”.

În Moldova preoții și diaconii erau supuși unei contribuții de un galben pe fiecare an, pentru întreținerea școlilor.

În afară de dările către vistieria domnească, preoții aveau anumite obligații față de mitropoliți, episcopi și protopopi.

Astfel, în Muntenia se plătea câte 40 de taleri de hirotonie întru diacon, aceeași sumă era plătită și pentru hirotonia întru preot. La înscăunarea unui nou mitropolit preoții și diaconii plăteau așa-numitul „plocon al cârjei”. Pe lângă acestea, se mai plătea câte un galben ca dare anuală chiriarhului (mitropolit sau episcop), numită „ploconul obișnuit”, sau „ploconul canonicesc”. În timpul mitropolitului Dositei Filitti se mai plătea câte doi taleri și jumătate la hramul catedralei mitropolitane.

Preoții și diaconii de mir erau impuși la așa-numita „dare a bastonului”, plătită protopopului. Mai erau încasate taxe pentru recomandarea la hirotonie, pentru cercetarea bisericilor, pentru sfințirea bisericii ș.a.

În afară de aceste dări obișnuite pentru școli, preoții din cele două mitropolii românești erau supuși la diferite contribuții, mai ales în timpul războaielor ruso-turce. Astfel, în 1810, preoții și

diaconii din Moldova au fost nevoiți să plătească 76640 lei pentru întreținerea trupelor ruse de ocupație, iar cei din Valahia 150000 de taleri.

Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, în timpul aflării sale în fruntea exarhatului, era preocupat de ridicarea autorității preoțimii și îmbunătățirea situației economice a acesteia prin eliberarea de prestațiile naturale. Exarhul depunea toate eforturile pentru ca preoțimea să fie scutită și de dările în bani dacă nu într-un totu cel puțin, parțial. Pentru aceasta, el a trebuit să lupte cu membrii Divanelor, mai ales cu cei din Valahia. Astfel, la 21 septembrie 1809 exarhul se adresează președintelui divanelor Kușnikov în legătură cu supunerea preoțimii de mir și a mănăstirilor Valahiei de către Divan la taxa-contribuție în sumă de 12 mii de lei, cu rugămintea de a scuti preoțimea de acest impozit sau cel puțin de a-l reduce.

Mitropolitul Gavriil înțelegea perfect situația dezastruoasă a poporului, „ruinat nu atât de oștiri, cât de boieri, de jefuirile slugoilor acestora și de abuzuri greu de imaginat” (Стадницкий 1894, 158), anume de aceea și apăra preoțimea de taxe-contribuții impuse acesteia de către Divan.

Ca argumentare pentru aceasta, exarhul expune următoarele cauze: a) acest impozit este împovărător pentru preoțime din cauza sărăciei ei foarte mari, în afară de aceasta ea aproape în mod egal cu țărani duce tot greul prestațiilor de zemstvă; b) impunerea mănăstirilor la taxe-contribuție este o încălcare a privilegiilor acestora stabilite în urma Păcii de la Kuciuk-Kainargi, confirmate la semnarea Păcii de la Iași (1791) și în manifestul împăratului Alexandru I. Acest privilegiu stabilea ca domeniile mănăstirești sunt egalate cu ale proprietarilor, fiind scutite de impozite. Pe lângă aceasta, mănăstirile sunt foarte sărace, întrucât veniturile pe care le obțin din satele lor, acum s-au redus considerabil din cauza sărăciei țăranilor, care sunt împovărați de diferite prestații și ruinați de arendatori, de aceea impunerea, unor dări aparte, mănăstirilor și satelor acestora ar fi o povară dublă pentru ele. Astfel, Divanul Valahiei a propus ca mănăstirile și preoții de enorie să plătească 120 mii de lei în locul a 4 mii tone de grâu pentru hrana armatei, pe lângă acestea clerul urma să vină cu o contribuție de 60 de mii de lei pentru răscumpărarea prizonierilor².

² ANRM, F. 1, r. 1, d. 1148, f. 1-2.

De aceea Exarhul Gavriil îl roagă pe Kușnikov să inițieze cercetări și să emită un ordin ca sumă impusă mănăstirilor și preoțimii să fie redusă, cel puțin în jumătate. Sau ca suma respectivă de 120 mii de lei să fie achitată de preoțime și toate mănăstirile împreună cu boierii mari și mici, după averea fiecăruia, fără a exclude și mitropolia. În felul acesta, și ordinul va fi îndeplinit, și soarta mănăstirilor și a preoțimii se va ușura. Totodată Mitropolitul Gavriil roagă ca Divanul să-l informeze în prealabil, dacă se vor mai prevedea impozite asupra preoțimii³.

În urma acestui demers al Mitropolitului Gavriil, Kușnikov a cerut explicații Divanului valah⁴.

Însă acesta în loc de explicații, de patru ori repetă în actul său afirmația despre constatarea abuzurilor în mănăstiri, despre neîndeplinirea testamentelor ctitorilor, despre creșterea datoriilor⁵ ș.a.

Luând cunoștință de răspunsul Divanului, Mitropolitul Gavriil cu indignare zice că nici turcii nu-și băteau joc de clerul ortodox cum o fac boierii valahi, sub pretextul aprovizionării armatei, față de contribuabili, care și așa este ruinat nu atât de armată cât de boieri, hoți, ispravnici și de răufăcători pe care te vei mira să găsești în altă parte⁶.

În urma intervenției Mitropolitului Gavriil, oberprocurorul Golițan i-a raportat împăratului. După cum aflăm din scrisoarea lui Alexandru Golițan către Mitropolitul Gavriil, din 11 noiembrie 1809, împăratul i-a poruncit să-l contacteze pe Petru Ivanovici Bagration, ca acesta în numele împăratului să poruncească Divanului Valahiei, ca pe viitor să se abțină de la decizii care ar atinge interesele Bisericii sau i-ar crea dificultăți acesteia⁷.

4. Deschiderea de noi biserici

Mitropolitul Gavriil, ca un adevărat păstor, contribuia prin toate mijloacele disponibile la deschiderea de noi locașuri de cult în orice loc s-ar fi aflat, în Rusia, Ucraina, Moldova sau Valahia.

Astfel, încă pe timpul aflării mitropolitului Gavriil la catedra din Ecaterinoslav a fost fondat orașul Odesa, cu binecuvântarea mitropolitului a fost pusă piatra de temelie a primelor patru biserici din oraș. Astfel, pe data de 22 august 1794 Mitro-

politul Gavriil Bănulescu-Bodoni a săvârșit sfințirea apei și a pus prima piatră în cetatea Hagibei pe locul viitorului oraș, totodată sfințind și pietrele de temelie ale primelor biserici (Блаженнейший 2004).

Părerile cercetătorilor diferă atunci când se discută problema sfințirii pietrelor de temelie ale primelor biserici din Odesa. Astfel A. Skaliskovski consideră că pietrele de temelie ale primelor biserici au fost sfințite pe data de 22 august (Скальковский 1824), iar în lucrarea consacrată jubileului de 100 de ani de la fondarea orașului Odesa se menționează că pietrele de temelie ale primelor biserici – „Sf. Nicolae” și „Marii Mucenițe Ecaterina” au fost sfințite peste un an de la fondarea orașului, iar până atunci slujbele se oficiau în biserica de campanie (Одесса 1895).

În afară de cele două biserici menționate, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a mai fondat biserica grecească „Sf. Treime” (Греческая Свято-Тооицкая церковь) și mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” din Odesa, ultima pe timpul când se afla de acum la catedra Chișinăului și Hotinului.

Pe timpul aflării Mitropolitului Gavriil la catedra de Novorosiisk și Dneprovsk, mănăstirile suportau consecințele politicii de secularizare inițiate de Ecaterina a II-a. În urma politicii de secularizare o serie de mănăstiri urmau să fie lichidate. Printre acestea se număra și mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului”, situată pe malul stâng al râului Oriol în fața orașelului Nehoroșci, care fusese închisă încă în anul 1787. Cu timpul bisericile din mănăstire se ruinau, deoarece erau lăsate în grija nimănui. La 24 septembrie 1799 ctitorul din satul Cernecina (Чернечина) Feodor Kiricenکو și locuitorul aceluiași sat Iakiv Kremina se adresează lui Gavriil Bănulescu-Bodoni cu rugămintea să permită strămutarea bisericii „Adormirea Maicii Domnului” de la mănăstirea amintită în satul care se afla la două verste depărtare de la mănăstire (Мицик 2004, 53). Pe data de 14 noiembrie 1799, Gavriil Bănulescu-Bodoni aprobă cererea celor doi solicitanți, astfel că biserica a fost în același an instalată în satul Cernecina cu ajutorul activ al ctitorilor Feodor Kiricenکو, Feodor Bilan și al reprezentantului autorităților de stat Semion Șcedliev⁸.

³ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1148, f. 1-2.

⁴ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1148, f. 3-4.

⁵ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1148, f. 9.

⁶ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1148, f. 11-12.

⁷ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1148, f. 13.

⁸ Arhiva Istorică de Stat din Kiev, F. 229, r. 1, d. 253, f. 206.

Cea de a doua biserică din mănăstire și anume „Sf. Arhanghel Mihail” a fost transferată cu permisiunea aceluiași Gavriil Bănulescu-Bodoni în satul Tupalivka (Мицик 2004, 53). Acestea sunt doar două din multele cazuri când Bănulescu-Bodoni a contribuit la salvarea de la distrugere a unor edificii de cult, pe timpul când se afla la catedra de Novorosiisk și Dneprovsk.

Și în alte împrejurări mitropolitul Gavriil a dat dovadă de grijă față de locașurile de cult.

Astfel, la ocuparea Principatelor Române de către armatele ruse, s-a constatat că în unele localități nu erau biserici, încât creștinii ortodocși nu aveau posibilitate să-și realizeze cerințele religioase.

Pe adresa Mitropolitului Gavriil au sosit o serie de demersuri, cerințe pentru deschiderea de biserici, sau reîntoarcerea spre folosința creștinilor a unor moschei turcești, care cândva au fost biserici ortodoxe, dar reutilate de către musulmani în moschei.

Astfel, în urma demersurilor făcute de către preotul Marco Popovschi, în numele creștinilor din Ursoaia, județul Tighina, Mitropolitul Gavriil, la 12 septembrie 1808, se adresează senatorului Kușnikov informându-l că locuitorii din satul respectiv sunt lipsiți de posibilitatea de a auzi cuvântul lui Dumnezeu, de aceea roagă să li se permită reconstrucția geamiei turcești în biserică ortodoxă și sfințirea ei. Mitropolitul era de acord, dar mai era necesar și acordul autorităților civile⁹.

Senatorul c își pune rezoluția că este de acord hiar pe scrisoarea Exarhului. În aceeași zi Kușnikov propune Divanului Moldovei să rezolve pozitiv solicitarea sătenilor din Ursoaia¹⁰.

După luarea cetății Hotinului de către armatele ruse, moscheea din cetate a fost reutilată ca biserică ortodoxă, deoarece în trecut ea a activat ca locaș de închinăciune creștin. La 6 decembrie 1806 ea a fost sfințită cu hramul „Sf. Nicolae”, așa cum a fost de la început.

Însă biserica era săracă, ducea lipsă de cele mai elementare obiecte. Situația putea fi redresată dacă bisericii i s-ar fi dat în folosință averea pe care o posedea cândva moscheea. Luând în considerație că după sosirea armatelor ruse averea

turcilor a trecut în posesia autorităților ruse, Mitropolitul Gavriil, la 28 decembrie 1808, roagă pe S.S. Kușnikov ca să transfere cele 12 prăvălii ale moscheii din cetate pe seama bisericii „Sf. Nicolae”¹¹.

Au fost organizate și colecte pentru reutilarea biserica „Sf. Nicolae” din cetatea Hotinului. Documentele vremii arată că au fost colectați 1600 de lei¹².

Totodată senatorul Kușnikov îl roagă pe Mitropolitul Gavriil ca luând în considerație situația grea să alcătuiască un deviz al cheltuielilor necesare pentru funcționarea bisericii din cetatea Hotinului¹³.

Exarhul Gavriil a făcut devizul și la 14 martie 1810 l-a trimis senatorului Kușnikov¹⁴.

Altă biserică reîntoarsă ortodocșilor a fost cea cu hramul „Sf. Nicolae” din Ismail, care și ea fusese profanată de turci în timpul cărmuirii lor. După intrarea armatelor ruse în oraș mitropolitul Gavriil propune autorităților de ocupație să repare această nedreptate. La 22 octombrie 1809 Mitropolitul Gavriil se adresează cu rugămintea către Kușnikov ca să i se încredințeze ieromonahului Iosif, ca reprezentant al mănăstirii „Trei Ierarhi” din Iași, biserica „Sf. Nicolae” din Ismail¹⁵. Din răspunsul lui Kușnikov trimis exarhului aflăm că la 24 octombrie 1809, au fost date indicațiile de rigoare maiorului Lavrov¹⁶, iar la 10 februarie cerința mitropolitului este îndeplinită¹⁷.

Din timpul aflării Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni la conducerea Exarhatului Moldovei, Valahiei și Basarabiei datează începutul funcționării unui șir de biserici în Valahia, printre acestea se numără și „Biserica Alexe”, situată pe Calea Șerban Vodă la numărul 123, din București. După cum atestă documentele aflate în arhiva parohiei, biserica funcționează din 10 noiembrie 1809¹⁸. A fost ctitorită de un credincios pe nume Alexie și soția sa Maria. Biserica este construită în formă de cruce cu două turlle mari. Vitraliile bisericii

⁹ ANRM, F. 1, r. 1, d. 442, f. 1.

¹⁰ ANRM, F. 1, r. 1, d. 442, f. 3.

¹¹ ANRM, F. 1, r. 1, d. 461, f. 4.

¹² ANRM, F. 1, r. 1, d. 461, f. 13.

¹³ ANRM, F. 1, r. 1, d. 461, f. 15-16.

¹⁴ ANRM, F. 1, r. 1, d. 461, f. 17.

¹⁵ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1205, f. 1.

¹⁶ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1205, f. 2-3.

¹⁷ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1205, f. 6.

¹⁸ Sursa: Paroh-Preot Florea Burcea. „Fotografia Bisericii Alexe”, manuscris, 1998.

concuerează cu cele mai frumoase vitralii din București, poate și din țară.

În timpul aflării Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni la conducerea mitropoliei Chișinăului și Hotinului au fost reconstruite sau construite din nou în jurul a două sute de biserici.

În urma cercetărilor efectuate în arhivele din Republica Moldova am putut reconstitui o listă cu peste 100 de biserici construite sau reconstruite în timpul aflării mitropolitului Gavriil la catedra Chișinăului și Hotinului.

5. Ajutoare acordate fraților de o credință și eterodocșilor

În primăvara anului 1809, când Țările Române erau greu încercate de prezența armatelor ruse pe teritoriul lor, sârbii au trimis câteva persoane de încredere în Moldova și Valahia după ajutoare pentru răsculații sârbi în frunte cu Caragheorghe. După cum aflăm din scrisoarea mitropolitului Dositei din 13 aprilie 1809, către general-maiorul Enghelgart, vicepreședinte al Divanului Valahiei, sârbii, pe lângă ajutor în bani, mai vor „să li se găsească vreo doi oameni cu știință de a scoate din pământ metalurile”. Cererea sârbilor a fost primită cu multă bunăvoință atât de conducerea bisericească, cât și de cea civilă. Fără să mai aștepte aprobarea rușilor, Divanul Valahiei a „găsit cu cale ca pentru ajutorul sârbilor să se adauge 10 taleri la pungă la strângerea oieritului ce se face acum” (Către Excelența 1930, 298).

Rușii ulterior au aprobat măsura și constatăm din scrisoarea trimisă de Consiliul Conducător al poporului sârb Exarhului Gavriil Bănulescu-Bodoni, că ajutorul fusese primit înainte de luna septembrie 1809. Prin aceeași scrisoare din 18 septembrie 1809 sârbii cer ajutor și de la moldoveni. În scrisoare se spune: „Mult milostive arhipăstor, iubirea voastră de oameni ne este cunoscută, ca și puterea persoanei voastre în Moldova și bogăția viețuitorilor localnici, de aceea și nădăjduim tare că nu vom fi lipsiți de ajutorul vostru. Pentru un astfel de dar, numele tău de binefăcător veșnic se va păstra de noi întru sfințenie” (Scrisoarea 1930, 298-299). Din aceeași scrisoare a Consiliului Conducător aflăm că la Galați activau câțiva delegați sârbi colectând ajutoare pentru răsculați: „Drept aceea îndrăznim la Înălțimea Voastră și supus rugăm, ca și actualii deputați ai noștri, cari în Galați, au rugat pe blagocestivii creștini localnici, ca să adune binevoitoare jertfă, ajutându-ne

și contribuind cu averile lor la scăparea creștinismului” (Scrisoarea 1930, 299). Primind demersurile din partea conducătorilor răsculaților sârbi, Exarhul Gavriil răspundea tot așa de binevoitor și în octombrie 1809 scrie o pastorală adresată creștinilor ortodocși din Moldova în care se spune: „După datorita creștinătății și a omenirii, și după rugămintea norodului sârbesc am poruncit ca să se facă condica aceasta spre adunarea ajutorului în pământul Moldovei, de la cei ce cu bunăvoință a lor se vor umili a face, precum și la Țara Românească au făcut acel prin puțință ajutor” (Cu mila 1930, 300). După cum vedem din această pastorală, în Moldova contribuțiile urmau să fie strânse sub forma unei condici, deci ceva mai greu decât în Valahia.

Unii dintre călugării sârbi, fugind de turci, veneau în Moldova, însă aici întâmpinau anumite greutăți în dorința lor de a se stabili la vreo mănăstire.

Despre unul dintre acești călugări, pe nume Roman, aflăm dintr-o scrisoare a acestuia către Exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni.

Petiționarul avea 78 de ani, născut în Sofia. La vârsta de 40 de ani a venit în Moldova, slujind la diferite mănăstiri. Pe la 1798 a plecat la Sfântul Munte; după trei ani a revenit în Moldova; la 1806 a pornit iar la Sfântul Munte și în 1807 s-a reîntors la Galați. În petiția adresată Mitropolitului Gavriil monahul Roman spune că a vrut să se stabilească la schitul Japca. „Nefiind primit, acuma umblu din loc în loc și de la o mănăstire la alta și nimeni nu mă primește, zicând că fără știrea și blagoslovenia Preasfinției Voastre nu mă pot primi” (Pribegia 1930, 336). La intervenția Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, călugărul Roman a fost primit în comunitatea monahală de la mănăstirea Saharna din Basarabia (Pribegia 1930, 336).

În timpul aflării Mitropolitului Gavriil la cârma exarhatului, în Țările Române găseau refugiu și unii ierarhi ortodocși din teritoriile care rămăneau sub ocupația otomană.

Comandantul armatei rusești Kutuzov, în una din scrisorile sale către mitropolitul Gavriil îl roagă să înlesnească aflarea în Valahia a episcopului bulgar din Rușciuc, Neofit al Cervenului, care s-a refugiat aici. Pentru început, Mitropolitul Gavriil numește ca loc de reședință pentru episcopul refugiat „de potrivă obrazului Preasfinției Sale, la Radu Vodă”; aici erau pregătite trei odăi, una

pentru episcop, și alte două pentru trei sau cel mult patru slugi care și acestea au „trebuintă de meremet, cum și cele trebuincioase ale hranei...” (Adăpost 1932, 244). Însă episcopul Neofit răspunde Mitropolitului Gavriil că are o familie de șaisprezece persoane, și câțiva colaboratori, de aceea consideră că la o familie ca aceasta ar trebui să i se dea „spre chivernisire o întregă mănăstire” (Adăpost 1932, 244). Însă la acel moment Mitropolitul Gavriil nu vedea vreo mănăstire liberă care ar putea satisface cerințele episcopului Neofit. A trecut câțiva timp până când Mitropolitul Gavriil a propus episcopului refugiat să se stabilească fie la mănăstirea Mărcuța sau Sfânta Ecaterina, al cărei egumen era foarte bătrân, și dacă acolo ar fi incomod, să aibă locuință tot la Radu-Vodă, iar pentru întreținere câte 500 lei pe an din veniturile mănăstirilor grecești (Adăpost 1932, 244).

Tot în Valahia se refugiase și episcopul Chiril al Silistrei, care s-a așezat ca stareț al mănăstirii Sfintei Ecaterina din București (Adăpost 1932, 244).

În urma schimbărilor care aveau loc în viața spirituală a principatelor au fost depistate cazuri de convertire la creștinism a unor musulmani.

Astfel, la 21 noiembrie 1808, Mitropolitul Gavriil primește o scrisoare de la turcul Ali, care solicită să fie primit în ortodoxie¹⁹.

La 2 iunie 1809 trei funcționari turci, care erau în treacăt prin principate își exprimă dorința de a primi credința creștină ortodoxă²⁰. La întrebarea lui Kușnikov, adresată Mitropolitului Gavriil într-o scrisoare din 3 iunie 1809²¹, dacă este posibil așa ceva, mitropolitul Gavriil răspunde că nu vede nicio piedică pentru a li se realiza dorința²².

La 1 februarie 1811, turcul Ali din Ismail își exprimă dorința să treacă la religia creștină și permisiunea de a se stabili cu traiul la Hotin²³. După cum aflăm din scrisoarea Mitropolitului Gavriil, adresată lui Krasno-Milășevici la 14 mai 1818, după ce a făcut cunoștință cu noțiuni de credință ortodoxă, turcul Ali a fost primit în ortodoxie de către ieroschimonahul Teodosie, duhovnicul

mitropoliei, în biserica Sf. Nicolae din Iași, fiind botezat cu numele Ioan²⁴.

Mitropolitul Gavriil a contribuit și la recăpătarea identității religioase a unor persoane care au pierdut-o fără voia lor.

Este de ajuns să amintim cazul lui Ahmet Megmet. Acest om era de origine georgian. În timpul unei lupte a fost luat de turci ca pradă de război și forțat să treacă la islam, devenind apoi slugă la turci. Nimerind în Galați, unde erau dislocate trupele ruse, Ahmed își exprimă dorința să se reîntoarcă la credința strămoșilor săi. La 15 iunie 1809, Kușnikov aduce la cunoștința Mitropolitului Gavriil dorința lui Ahmed²⁵. Luând cunoștință de acest caz, Mitropolitul Gavriil aprobă și încurajează dorința lui Ahmed, după care la 11 iulie 1809, este reprimat în ortodoxie cu numele Gheorghe²⁶.

În timpul aflării Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni la conducerea exarhatului Moldovei, Valahiei și Basarabiei au fost și cazuri de reîntoarcere de la uniație la ortodoxie.

De fapt, la acest capitol, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni continua aceeași lucrare pe care o realizase în timpul aflării la conducerea eparhiei Kievului și Haliciului.

În septembrie 1811, Silaghi Iosif, preot romano-catolic și călugăr din Austria, se adresează Mitropolitului Gavriil cu rugămintea de a-l primi în ortodoxie, pentru că dorește să devină „desăvârșit pravoslavnic” (Trecerea 1932, 273).

Exarhul a raportat Sfântului Sinod, că mulți dintre romano-catolici se adresau episcopilor români ca să-i treacă la ortodoxie și aceștia, de acord cu patriarhii Bisericii Ortodoxe, îi uneau cu ortodoxia prin botez. Însă devenind exarx al Moldovei și Valahiei, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a restabilit practica prevăzută în canoanele bisericesti, și pe care o găsim în Trebnicele vechi editate în Moldova și Muntenia, că primirea romano-catolicilor în ortodoxie să se facă numai prin administrarea tainei Mirungerii.

Cazul lui Silaghi era nou pentru Mitropolitul Gavriil, care nu știa cum să procedeze. De aceea exarhul se adresează către Sfântul Sinod, pentru explicații, cum se cuvine să-l primească pe un preot greco-catolic (uniat) în ortodoxie, prin botez și în calitate de mirean, așa cum procedau toți

¹⁹ ANRM, F. 1, r. 1, d. 525, f. 1-2.

²⁰ ANRM, F. 1, r. 1, d. 944, f. 1.

²¹ ANRM, F. 1, r. 1, d. 944, f. 4.

²² ANRM, F. 1, r. 1, d. 944, f. 5.

²³ ANRM, F. 1, r. 1, d. 2404, f. 1.

²⁴ ANRM, F. 1, r. 1, d. 2404, f. 3.

²⁵ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1008, f. 1.

²⁶ ANRM, F. 1, r. 1, d. 1008, f. 5.

episcopii din principate, până la instituirea exarhatului, la recomandarea patriarhilor răsăriteni, sau doar prin administrarea Mirungerii.

În răspunsul primit de la Sinod se propunea ca să-l primească pe Silaghi Iosif în demnitatea lui de preot „cu tăgăduința rătăcirii religiei apusene papale” (Trecerea 1932, 274).

Fostul preot greco-catolic a fost primit în ortodoxie, în primăvara anului 1812, și s-a stabilit cu traiul la mănăstirea Socola. La acest așezământ monahal cu o adâncă trăire duhovnicească Iosif urma să se aplece sub îndrumarea starețului Isaia. Peste câțva timp el este numit ca profesor de latină la seminarul din localitate (Trecerea 1932, 274).

După cum am văzut din cele relatate mai sus, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a avut o activitate social-pastorală destul de intensă și binevenită. Prin această lucrare prelatul ortodox s-a manifestat ca un părinte adevărat, fiind preocupat nu doar de sufletele celor pe care-i păstorea, dar și de condițiile lor de viață, ajutând și sprijinind orfanii, miluind pe cei nedreptățiți, încurajând pe cei disperați.

Prin activitatea social-pastorală, desfășurată în diferite zone ale Europei: Rusia, Ucraina, Moldova, Valahia și Basarabia, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, rămâne un exemplu demn de urmat și pentru ierarhii de astăzi.

Bibliografie

- Adăpost 1932:** Adăpost pentru episcop bulgar refugiat. Arhivele Basarabiei 3, 1932, 244.
- Althusser, Balibar 1968:** L. Althusser, E. Balibar, Lire le Capital (Paris 1968).
- Către Excelența 1930:** Către Excelența sa general maior și cavaler Enghelgart de la întâiul Divan și comitet al Principatului Valahiei. Arhivele Basarabiei 3, 1930, 297-298.
- Cu mila 1930:** Cu mila lui Dumnezeu, al Prea Sfântului Îndreptătorului Sinod cilen și al aceluiași în Moldova, Valahia și Basarabia exarh și cavaler. Arhivele Basarabiei 3, 1930, 299-300.
- Ghenadie al Râmnicului 1888:** Ghenadie al Râmnicului, Exarhul Gavriil. Revista nouă 10, 1888, 394-397.
- Întru apărarea 1932:** Întru apărarea preoților. Arhivele Basarabiei 3, 1932, 245.
- Pribegia 1930:** Pribegia unui monah sârb. Arhivele Basarabiei 3, 1930, 336.
- Scrisoarea 1930:** Scrisoarea Consiliului Conducător al poporului sârb către mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, 18 septembrie 1809. Arhivele Basarabiei 3, 1930, 298-299.
- Trecerea 1932:** Trecerea unui preot papistaș la ortodoxie. Arhivele Basarabiei 4, 1932, 273-374.
- Блаженнейший 2004:** Блаженнейший Митрополит Владимир, Я многим обязан Одессе, 2004. На: http://www.pravoslavie.org.ua/index.php?action=fullinfo&r_type=article&id=4126
- Греческая Свято-Троицкая церковь:** Греческая Свято-Троицкая церковь. В: Храмы Одессы. <http://www.odessaonline.com.ua/go.php?dir=culture&m2=6&m3=gctc>
- Знаменский 1880:** П. Знаменский, Положение духовенства в царствование Екатерины II и Павла I (Москва 1880).
- Зыков 1879:** Г. Зыков, Очерк деятельности митрополита Гавриила – экзарха Молдавии и Валахии, по улучшению положения церкви и православного духовенства в княжествах и Бессарабии, с 1808-1812 г. (Составлен по официальным источникам из архива Бессарабского губернского Правления). КЕВ 14, 1879, 538-562.
- Исторические 1882:** Исторические материалы из архива Киевского губернского правления, Выпуск 1-й (Киев 1882).
- Красножен 1992:** М.Е. Красножен, Основы Церковного Права (Москва 1992).
- Крыжановский 1864:** Е. Крыжановский, Очерки быта малороссийского сельского духовенства В: Руководство для сельских пастырей, №29 (Киев 1864), 449-452.
- Максимович 1875:** М. Максимович, Коливщина. В: Русский Архив, №5, 1875, 5-27.
- Мицик 2004:** Ю. Мицик, Царичанка Козацька (Київ: «Генеза» 2004).
- Одесса 1895:** Одесса. 1794-1894. Юбилейный сборник (Одесса 1895).
- Скальковский 1824:** А. Скальковский, 30-летие Одессы (Одесса 1824).
- Стадницкий 1894:** А. Стадницкий, Гавриил Банулеско-Бодони, экзарх Молдо-Влахийский и митр. Кишиневский (Кишинев 1894).
- Храневич 1892:** В. Храневич, Помещики и духовенство юго-западного края. В: Киевская старина, т. 38 (Киев 1892), 363-384.
- Чеховский 1904:** В. Чеховский, Киевский митрополит Гавриил Банулеско-Бодони (1799-1803 гг.). В: Труды Киевской Духовной Академии, №8 (Киев 1904), 490-588.

Pastoral-social service of the Metropolitan Gabriel Banulescu-Bodoni

Abstract

Despite the relatively large number of publications devoted to the life and activity of the Metropolitan Gabriel Banulescu-Bodoni, it should be noted that not all aspects of his activity were examined.

In this article, the author attempted to show another side of the multifaceted activity of the Metropolitan Gabriel Banulescu-Bodoni, namely that which is related with his pastoral-social service.

For an objective study of this problem, author has analyzed a set of archival documents that allowed to show the efforts of Metropolitan Gabriel in arrangement of the Kiev shelter for widows and orphans of the clerics; attempts to establish a new system for the maintenance of the clergy of the Kiev Diocese; introduction of a special regime for lawsuits over clergy of the Moldo-Wallachian exarchate; reducing the tax burden for clergy, arrangement of the new temples and help Balkan fellow believers etc.

All of this will enrich the knowledge of such an important personality who left a deep imprint in the history of the Romanian, Ukrainian and Russian peoples.

Пастырско-социальное служение Митрополита Гавриила Бэнулеску-Бодони

Резюме

Несмотря на сравнительно большое количество работ, посвященных жизни и деятельности Митрополита Гавриила Бэнулеску-Бодони, следует отметить, что не все аспекты его деятельности были рассмотрены.

В представленной статье автор сделал попытку показать иную сторону многогранной деятельности Митрополита Гавриила Бэнулеску-Бодони, а именно ту, что связана с его пастырско-социальным служением.

Для объективного исследования этой проблемы автором проанализированы множество архивных документов, что позволило показать усилия Митрополита Гавриила по обустройству Киевского приюта для вдов и сирот священнослужителей; попытки установления новой системы для содержания клириков Киевской епархии; внедрение специального режима для судебных процессов над клириками Молдо-Влахийского экзархата; уменьшение налогового бремени для священнослужителей; обустройство новых храмов; помощь балканским собратьям по вере и др.

Все это позволит пополнить знания о столь значительной личности, которая оставила глубокий след в истории румынского, украинского и русского народов.

27.01.2011

Dr. Nicolae Fuștei, Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, str. 31 August 1989, 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: fusticnic@yahoo.com

